

h.-hartziekenhuis vzw

Mechelsestraat 24 – 2500 Lier

tel. 03-491 23 45 – fax 03-491 23 46 – www.hhzhlier.be

Patiënteninformatie

Pacemaker

een **hart**
voor zorg

Voorwoord

Uw behandelend arts heeft met u besproken dat u een pacemaker nodig heeft.

Als aanvulling op de uitleg die u reeds kreeg van uw cardioloog biedt deze informatiebrochure u bijkomende informatie over de pacemaker, over wat de pacemaker bij een ritmestoornis doet, over de implantatie en over de nazorg.

Verder vindt u in deze brochure praktische adviezen voor het leven met een pacemaker.

Bij vragen kan u steeds terecht op de volgende telefoonnummers:

Polikliniek Cardiologie	☎ 03 491 27 41
Verpleegafdeling Cardiologie - B2	☎ 03 491 32 91
Spoedgevallen	☎ 03 491 29 00
Behandelende arts-specialist	☎ na afspraak

Het ganse team wenst u een spoedig herstel toe!

1. Wat is een pacemaker?

- Een pacemaker is een klein apparaatje dat wordt geplaatst bij patiënten om de regelmaat van het hartritme te bewaken en te sturen. Het stuurt elektrische signalen door naar het hart, zodat het in het normale tempo en ritme blijft pompen.
- Het is dus bedoeld voor mensen die bepaalde hartritmestoornissen (bv. een te traag hartritme) hebben.
- Een pacemaker bevat een batterij die vele jaren meegaat. Hoelang de batterij meegaat, is afhankelijk van hoe frequent de pacemaker uw hartritme dient te ondersteunen.

2. Waarom een pacemaker?

- De hartspier trekt samen (pompt) als hij geprikkeld wordt door een elektrisch stroompje. Die prikkeltjes worden zelfstandig door het hart gegeven. Als het hart dat zelf niet meer goed doet, kan een pacemaker uitkomst bieden.
- Ze hebben een sensor die het hartritme bewaakt. Zodra het hartritme dus een afwijking vertoont, geeft de pacemaker (automatisch) een klein stroomstootje af, waardoor het hart weer op het juiste moment samentrekt.
- Globaal zijn er verschillende soorten pacemakers: u krijgt de pacemaker die past bij uw soort hartritmestoornis.

3. Wat is een pacemakerimplantatie?

- De implantatie of plaatsing van de pacemaker is een kleine ingreep onder plaatselijke verdoving.
- Het is een operatie waarvoor u minstens twee nachten wordt opgenomen in het ziekenhuis.
- De pacemaker wordt geplaatst onder de huid, boven de linker- of rechterborstspier of onder de borstspier. Uw cardioloog bespreekt met u aan welke zijde de pacemaker bij u het best kan ingebracht worden.

4. Hoe bereidt u zich voor op de opname?

- U wordt de avond voor uw pacemakerimplantatie opgenomen.
- Meld u op het afgesproken uur, aan op de opnamedienst.
- U krijgt een kamer toegewezen op de verpleegafdeling Cardiologie, waar u opgenomen wordt.
- De ochtend van uw pacemakerimplantatie mag u niets meer eten of drinken. Dit blijft zo tot na de plaatsing van de pacemaker.
- Gebruikt u bloedverduuners zoals Sintrom® , Marevan® , Marcoumar® , Xarelto® , Pradaxa® of Eliquis®? Dan heeft uw cardioloog u gemeld wanneer u hier (tijdelijk) mee moet stoppen. Aspirine –preparaten, Plavix® of Brilique® mogen tenzij anders gemeld, verder ingenomen worden.

5. Voorbereiding op de pacemakerimplantatie?

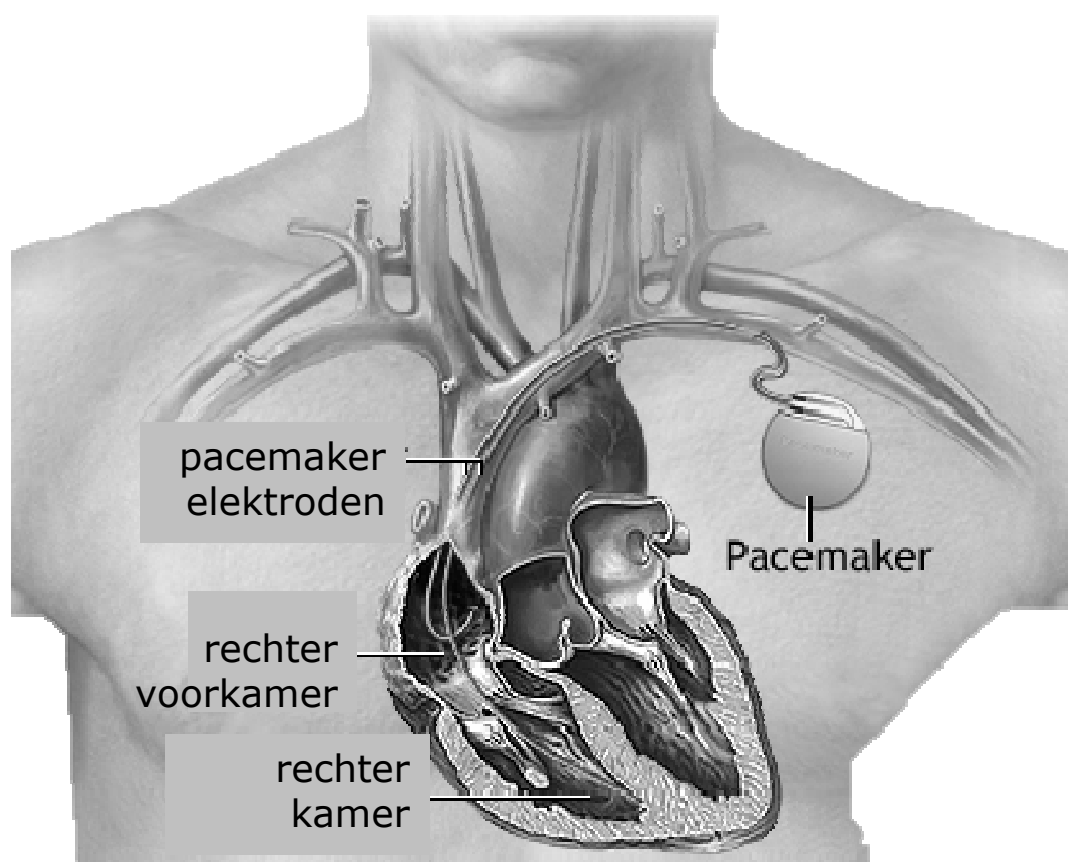
- Op de afdeling begint de voorbereiding voor de plaatsing van uw pacemaker.
- Ongeveer een uur voor de ingreep krijgt u een operatieschort aan. Sokken, onderbroek en pyjamabroek kan u tijdens de ingreep aanhouden.

- U wordt verzocht sieraden af te doen. U kunt uw eventuele bril, gehoorapparaat of gebitsprothese blijven dragen.
- Op de afdeling zal de verpleegkundige bij u, de dag van opname een katheter inbrengen in uw linkerarm.
- Voor de ingreep wordt preventief antibiotica toegediend om infecties te voorkomen. Mogelijk krijgt u na de ingreep nog enige keren antibiotica toegediend.
- Tegelijkertijd wordt een bloedafname uitgevoerd en wordt er een ECG (of hartfilmpje) genomen. Soms wordt er ook een longfoto genomen.
- De dokter schrijft soms een kalmerend middel voor dat u mag innemen voor de ingreep.

6. Hoe verloopt de ingreep?

- U krijgt eerst een korte uitleg over wat er gaat gebeuren.
- Hierna wordt u van de verpleegafdeling Cardiologie naar de operatiekamer gebracht.
- De plaatsing gebeurt meestal onder plaatselijke verdoving.
- Nadat u hebt plaatsgenomen op de onderzoekstafel wordt de regio onder het sleutelbeen ontsmet en afgedekt met steriele doeken.
- Om het apparaatje van de pacemaker te kunnen plaatsen, maakt de vaatchirurg een insnede van vijf à tien centimeter in de huid onder het sleutelbeen.
- Onder de huid maakt hij een 'pocket'; dat is een ruimte waarin de pacemaker precies past. Vervolgens schuift de cardioloog via de sleutelbeenader één of twee elektroden naar de juiste plek in het hart. De juiste plaats wordt door middel van elektrische analyse en radiografie bepaald.
- De elektroden worden vervolgens ter hoogte van de schouder aan de pacemakerbatterij gekoppeld. Die pacemakerbatterij wordt dan onder de huid geplaatst.

- Vervolgens hecht de vaatchirurg de wonde en wordt deze afgedekt met een steriel verband.
- De pacemakerimplantatie is wat onaangenaam, maar niet pijnlijk.
- De plaatsing van de pacemaker duurt ongeveer één à anderhalf uur afhankelijk van het type procedure. Dit hangt sterk af van het type pacemaker dat u krijgt. Met name het aantal elektroden dat geplaatst moet worden is daarbij van belang.

7. Na het onderzoek, op uw afdeling

- Na de plaatsing van de pacemaker wordt u terug naar uw kamer gebracht. U kan dan uw familie (of begeleiding) bellen om hen te melden dat de implantatie achter de rug is.
- Onmiddellijk bij uw terugkomst mag u drinken en eten.
- U blijft ongeveer acht uur in bed liggen.

- Het hart moet de tijd hebben om de elektrode in de hartwand te laten vastgroeien. Daarom is het belangrijk om geen plotselinge rek- en/of strekbewegingen te maken met uw armen, schouders en borstkas.
- We vragen u dan ook om de arm, aan de zijde van de pacemaker zo weinig mogelijk te gebruiken. Een draagdoek waarin uw arm kan rusten, moet hier ook toe bijdragen. Deze blijft gedurende 24 uur aan.
- De verpleegkundige op de verpleegafdeling controleert de wonde en meet uw bloeddruk en hartfrequentie.
- De werking van de pacemaker en uw hart wordt nagegaan met de hartbewakingszender (telemetrie) die bij u wordt aangelegd.
- Soms wordt, de eerste uren na de ingreep een zware zandzak geplaatst ter hoogte van de wonde. Dit is om bloeduitstorting te voorkomen. Of dit al dan niet nodig is, is afhankelijk van het verloop van de operatie en wordt beslist door de arts.
- U kan wat ongemak hebben van de wonde, of u ervaart misschien zelfs pijn. Meld dit aan uw arts of verpleegkundige. Indien nodig kan de arts u pijnmedicatie voorschrijven.
- De dag na de plaatsing van de pacemaker gebeuren nog enkele, andere controles: er wordt een elektrocardiogram (ECG of 'hartfilmpje') gemaakt, er wordt een röntgenfoto genomen op de dienst Medische Beeldvorming en de werking van de pacemaker wordt eventueel opnieuw gecontroleerd.
- U voelt zelf niet dat de pacemaker werkt. De pacemaker werkt met een lage energiestroom; alleen het weefsel van het hart is hier gevoelig voor.
- Tijdens uw verdere verblijf mag u verder gewoon eten en drinken.
- Wanneer u gestopt bent met Sintrom®, Marevan®, Marcoumar®, Xarelto®, Pradaxa® of Eliquis®

(bloedverdunners), dan is het belangrijk na de ingreep deze medicatie weer te hervatten. Uw cardioloog zal u het precieze tijdstip melden.

8. Uw wonde, na het onderzoek

- De wonde waar de pacemaker is ingebracht, werd na de operatie steriel afgedekt.
- De verpleegkundige controleert op de verpleegafdeling, het wondverband. Hij/zij brengt een wondverband aan dat het u mogelijk maakt om te douchen. Dit verband mag ter plaatse blijven tot de eerste controle bij uw huisarts na tien dagen.
- De wonde kan nog een aantal dagen gevoelig blijven. Dit is normaal.
- Mogelijk kan een bloeduitstorting ontstaan. Deze trekt vanzelf weer weg, maar kan langer dan een week zichtbaar zijn.
- Uw huisarts mag de draadjes tien dagen na de operatie verwijderen, tenzij uw cardioloog dit anders voorgeschreven heeft.

9. Naar huis

- Na een technische controle van de pacemaker, het maken van een röntgenfoto en een ECG of 'hartfilmpje' mag u in overleg met de cardioloog naar huis.
- Bij een temperatuursverhoging, waardoor uw temperatuur hoger wordt dan 38.5°C raadpleegt u best uw huisarts.
- Dit dient ook te gebeuren (ook in avond- en nachturen en tijdens het weekend en feestdagen) als:
 - Er ernstig bloedverlies uit de wonde optreedt
 - De wonde erg lekt of er rood en ontstoken uitziet
 - De wonde erg pijnlijk blijft

- U schokjes in de buik of ter plaatse van de wonde voelt
- U flauw viel
- U pijn op de borst bemerkt
- U langdurige last heeft van de hik

10. Waar moet u thuis aan denken?

- Probeer de arm aan de kant van de pacemaker de eerste maand niet boven schouderhoogte te bewegen. Voor een goede genezing vermijdt u ook best om zware voorwerpen te heffen.
- Na één maand volgt een eerste **controle** bij uw cardioloog. U krijgt deze afspraak mee bij ontslag.
- Nadien zal u om de zes à negen maanden op controle komen, tenzij uw behandelende cardioloog daar samen met u anders over beslist.
- Rijd u met de **auto**? Dan geldt een wettelijk rijverbod tot aan de eerste controle, één maand na de ingreep. Ook het dragen van een veiligheidsgordel blijft daarna verplicht!
- Uw cardioloog adviseert u om de eerste zes weken geen fysieke **sport** te beoefenen. Na één week mag u wel weer fietsen en wandelen. Contactsporten (bv. judo, boksen) kunnen beter niet meer worden beoefend.

11. Wat kan ik wel, wat kan ik niet?

- Veel patiënten zijn na een ingreep aan het hart erg onzeker over hun lichaam. Maar vaak kunt u en mag u meer dan u denkt. Op veel gebieden zal uw leven er weer heel normaal uitzien.

- **Mag ik een GSM gebruiken?**

- Ja, maar zorg ervoor dat de GSM nooit rechtstreeks tegen de pacemaker wordt gehouden (bijvoorbeeld niet dragen in het bovenste zakje van uw hemd of in de binnenzak van uw kostuumvestje).
- Als u belt, gebruik uw GSM dan aan uw linkeroor als de pacemaker rechts werd geïmplanteerd (en andersom).

- **Mag ik op een luchthaven door een metaaldetector (of door een anti-diefstalsysteem) lopen?**

- Ja, maar vertel de veiligheidsmedewerkers altijd dat u een pacemaker draagt. Immers, de metaaldetector kan worden geactiveerd door het metalen omhulsel van de pacemaker. Volg vervolgens de instructies van de veiligheidsmedewerker.

- **Is het gebruik van de meeste huishoudelijke apparatuur en kantoorapparatuur een probleem?**

- Neen, broodrooster, magnetron, mixer, tv, elektrische garagepoorten, stofzuiger, elektrische kachel, elektrisch deken ... vormen geen probleem.
- De normale afstand tijdens het koken aan een inductievuur vormt geen probleem.

- **Heb ik door mijn pacemaker seksuele beperkingen?**

- Neen, deze inspanning is te vergelijken met de inspanning die geleverd moet worden bij het bestijgen van een twee verdiepingen hoge trap: de hartslag neemt toe en de bloeddruk stijgt.

- Dus, als u zonder problemen twee verdiepingen kunt trappen lopen, dan geldt voor u geen beperking.
- **Blijft de pacemaker – ook als de batterij bijna leeg is – verder werken?**
 - Ja, uw cardioloog kan precies bepalen hoeveel energie de batterij nog heeft. U heeft hiervoor regelmatig controles.
 - Uw cardioloog kan u vertellen hoe lang uw pacemaker naar schatting zal meegaan.
- **De volgende medisch-technische onderzoeken vormen geen probleem:**
 - Gewone RX-foto, CT-scan, echografie, bezoek aan de tandarts en het gebruik van een boor (pneumatische motor), een laser -behandeling bij de oogarts.
- **Volgende zaken vormen WEL een probleem:**
 - Voor wat betreft medisch-technische onderzoeken: MRI-onderzoek, niersteenverbrijzelaar en een behandeling met elektrische stroom
 - Beroepsmatig: elektrisch lassen, zware elektrische motoren (magnetisch veld), radar op schepen, hoogspanningscabine, krachtige zendapparatuur, ...

Als u na het lezen van deze infobrochure nog **vragen** heeft in verband met dit onderzoek, **aarzel niet** ze te stellen aan uw behandelende arts of verpleegkundige